

Miorița

Baladele, populare sau culte, sunt opere epice, întrucât sentimentele autorilor sunt exprimate în mod indirect prin intermediul personajelor și al acțiunii. , iar modul de expunere predominant este narațiunea , relatarea evenimentelor făcându-se la persoana a III-a.

Evenimentele narate sunt neobișnuite, ieșite din comun și pot fi de natură istorică, fantastică, legendară sau familială, în care faptele reale se îmbină cu cele fabuloase.

Personajele baladelor au însușiri care impresionează puternic, fiind înfățișate, mai ales, prin antiteză. Ele săvârșesc fapte deosebite, dovedind prin comportarea și prin atitudinea lor calități menite să impresioneze pe cititor.

Fiind o baladă populară are trăsăturile oricărei creații literare folclorice: caracter anonim, oral, colectiv și sincretic.

Elementele și întâmplările fabuloase sunt mai numeroase în balada populară, datorită contaminării ei cu basmul – altă creație epică populară.

De aceea, în balada populară apare frecvent motivul animalului năzdrăvan și, implicit, apar personaje animaliere.

Balada cultă poate să conțină elemente complexe de compoziție.

Personajele baladelor culte sunt mai apropiate de realitate, însușirile lor fiind înfățișate mai ales prin hiperbolizare, în timp ce personajele baladelor populare sunt înzestrate și cu însușiri fabuloase, supranaturale.

Balada cultă poate adopta o complexitate de figuri de stil iar balada populară conține procedee artistice și o versificație specifice oricărei creații populare: ritm trohaic, rimă împerecheată, măsura de 5-6 silabe.

Remarcăm în plus , că in balada Miorița nu se mai realizează o opoziție între personaje, aceasta fiind înlocuită cu zbuciumul sufletesc al eroului pus într-o situație limită. De asemenea, Mioriței îi lipsește deznodământul.

Balada Miorița a fost considerată „cea mai frumoasă epopee pastorală din lume”.

Această adevărată capodoperă a literaturii populare românești a fost descoperită de Alecu Russo în munții Vrancei și publicată de Vasile Alecsandri în colecția de poezii populare intitulată „Balade(cântece bătrânești) in 1852.

Balada „Miorița” a circulat în peste o mie de variante.

Titlul format din diminutivul „mioriță”, sugerează și el gingășia, delicatețea sufletească a personajului principal.

Balada are ca punct de plecare transhumanța.

George Călinescu consideră că balada Miorița reprezintă unul din cele patru mituri fundamentale ale românilor alături de mitul etnogenezei (Traian și Dochia), mitul estetic sau al creației (Meșterul Manole), mitul eroic (Zburătorul).

Compozițional, subiectul baladei este redus la patru teme fundamentale:

1. cadrul epic inițial
2. mioara năzdrăvană
3. testamentul ciobanului moldovean
4. presupusa apariție a măicuței bătrâne.

Tema fundamentală este cea a raportului ființei umane cu sine însăși și cu lumea care o înconjoară.

Acestor teme li se subordonează mai multe motive; motivul transumanței, motivul complotului, motivul mioarei năzdrăvane, motivul testamentului, motivul alegoriei moarte – nuntă și motivul măicuței bătrâne.

Aceste șase motive se structurează în trei părți în care elementele epice, dramatice și lirice se împletesc armonios.

Prima parte cuprinde primele două motive (al transumanței și al complotului) și este prin excelență epică. Ea corespunde expozițiunii și fixează mai întâi, prin două metafore, locul acțiunii: ”Pe-un picior de plai -Pe-o gură de rai”. Metafora exprimă frumusețea neasemuită a unei naturi feerice. Atmosfera este calmă.

Autorul anonim introduce apoi în scenă trei ciobani provenind din regiuni diferite, care coboară cu turmele la iernat: Unu-i moldovean, _ Unu-i ungurean, - Și unu-i vrâncean.

Acestei expozițiuni îi urmează intriga, tot o parte epică, din care aflăm de complotul ciobanului ungurean și al celui vrâncean care, mânați de invidie și lăcomie, pun la cale uciderea baciului moldovean. Conflictul este determinat de rivalitatea materială dintre ciobani, participarea sufletească a naratorului fiind remarcată doar prin dativul etic „vor să mi-l omoare”, iar câteva enumerații cu termeni urmați de epitete adjectivale: ”oi mândre”, cai „învățați”, „câni mai bărbați” evidențiază motivele care stau la baza complotului.

După intrigă balada părăsește planul real și intră în plan fantastic. Această a doua parte a baladei, care corespunde motivului mioarei năzdrăvane, este de natură dramatică, fiind realizată prin dialog. Ciobanul este intrigat de comportamentul ciudat al mioarei și i se adresează grijuliu: ”Ori ești bolnăvioară _ Drăguță mioară”. În cuvinte duioase și jalnice, mângâietoare și afectuase, dorind să nu-l înspăimânte, oița îi dezvăluie tânărului stăpân complotul și îl sfătuiește să-și ia unele măsuri de apărare. Afectiunea reciprocă dintre păstor și mioară este evidențiată cu ajutorul vocativelor, unele fiind diminutive și însoțite de adjective : „Miorița laie”, „Drăguță mioară”.

Partea a treia (motivul testamentului, al nunții cosmice și al măicuței bătrâne), este cea mai întinsă, fiind un monolog liric prin care ciobanul moldovean își exprimă ultimele dorințe înaintea morții ipotetice.

Dispozițiile testamentare ale baciului pun în lumină atitudinea lui în fața morții și reliefează trăsăturile sale caracteristice. El o roagă mai întâi pe mioară: „... să-i spui lui vrâncean / Și lui unguorean / Ca să mă îngroape / Aice pe-aproape, / În strunga de oi, / Să fiu tot cu voi / În dosul stâniei / să-mi aud câinii”. Ciobănașul vrea ca după moarte să rămână alături de oile și de câinii săi, în mediul în care și-a dus până acum existența deoarece despărțirea de ceea ce i-a fost drag ar echivala cu uitarea. Dorința de a fi înmormântat de presupușii asasini pune în evidență superioritatea sa morală față de aceștia. Le fel de profund se desprind din această rugămintă dragostea de meserie, atașamentul față de câinii credincioși și față de tovarășele de-o viață, mioarele.

Baciul moldovean dorește ca la cap să aibă „Fluieraș de fag, / Mult zice cu drag / Fluieraș de os, / Mult zice duios, / Fluieraș de soc / Mult zice cu foc”, aceasta fiind singura posibilitate de a comunica postum cu turma sa. Se observă că prin personificarea fluierelor și prin epitetele „cu drag”, „duios”, „cu foc” se realizează o creștere a dramatismului, a confruntării omului cu moartea.

În a doua parte (tot lirică), testamentul conține rugămintea ciobanului de a ascunde oilor moartea sa înfățișând-o ca pe o nuntă „Cu o mândră crăiasă / a lumii mireasă”. Moartea este prezentată alegoric, ca o nuntă de proporții impresionante, cosmice cu participarea masivă a tuturor elementelor naturii și astrilor: „Soarele și luna / Mi-au ținut cununa, / Brazi și pâlținași i-an avut nuntași, / Preoții, munții mari / Paseri lăutari / Păsărele mii / Și stele făclii”. Ciobanul moldovean prezintă moartea ca pe o contopire cu elementele naturii veșnice, ca pe o integrare în marele circuit universal. Prin moarte, omul nu dispare ea fiind o continuare a existenței într-un alt mediu la alte dimensiuni și într-o altă formă. De aici, din această credință izvorăște seninătate în fața morții, durerea pricinuită de „marea trecere” fiind sugerată doar de căderea stelei (că la nunta mea a căzut o stea care semnifică sfârșitul unei existențe omenești, moartea fără de întoarcere).

Balada atinge punctul culminant ca intensitate a sentimentelor în cea de-a treia parte a testamentului – presupusa dispariție a măicuței bătrâne – ,care-și caută cu disperare feciorul pe care îl descrie cu sufletul ei de mamă iubitoare și îndurerată: „mândru ciobănel / tras printr-un inel / fețișoara lui / spuma laptelui, / mustăcioara lui, / Spicul grâului / Perișorul lui, / Pana corbului / Ochișorii lui, / Mura câmpului”. Portretul ciobanului moldovean este realizat din comparații metaforice de o rară forță expresivă, prin folosirea din abundență a diminutivelor „ciobănel”, „fețișoară”, „mustăcioară”, „perișor”, „măicuță”. Folosirea unei serii de gerunzii în rimă „alergând”, „întrebând”, „zicând” sugerează un lung geamăt dureros.

Ciobanul o roagă pe mioară să-i spună mamei lui că n-a murit, ci că „m-am însurat / C-o fată de crai / Pe-o gură de rai”, 9dar să-i ascundă faptul că la nunta lui a căzut o stea și că a participat întreaga natură. El vrea astfel să-și cruțe mama de-o mare durere sufletească.

Baladei îi lipsește deznodământul, moarte fiind ipotetică („Și de-o fi să mor”)

În baladă apar și unele elemente de basm. Astfel, atmosfera de basm, sugerată prin peisajul mirific realizat, în primele două versuri, de prezența numărului trei, de personificarea mioarei năzdrăvane care vorbește și se înțelege cu oamenii, cele două portrete – al baciului și al mamei sale -,adevărate apariții de basm. Tot elemente de basm constituie și fluierile care cântă singure, la adierea vântului, sau oile care, auzindu-le , se vor strânge și „îl vor plânge” pe păstor „cu lacrimi de sânge”.

Mai presus de toate acestea se află însă alegoria morții prezentată ca o nuntă de proporții cosmice, fantastice. Ca și în basme , mireasa este o „mândră crăiasă”, iar nunii sunt soarele și luna. Natura întreagă apare personificată.

Balada Miorița strălucește și prin măreția și solemnitatea exprimării. Este utilizat frecvent și cu deosebită măiestrie epitetul („mândră crăiasă”, „mândru ciobănel”, „negru zăvoi”, „cai învățați”, „câni mai bărbați”), iar comparațiile metaforice din portretul ciobanului moldovean sunt și ele de o rară frumusețe („spicul grâului”, „pana corbului”, „spuma laptelui”, „mura câmpului”). Metaforele au o forță puternică de sugestie : „picior de plai”, „gură de rai” ,”lacrimi de sânge”, iar personificarea este prezentă în umanizarea mioarei, a oilor sau în inegalabila alegorie a morții.

Folosirea din abundență a diminutivelor, multe dintre ele la cazul vocativ : „oiță bârsană”, „mioriță”, „bolnăvioară”, „ciobănel”, „măicuță”, „mustăcioară” dă un spor de gingășie sentimentelor exprimate. Dativul etic („vor să mi te-omoare”) intensifică participarea afectivă a autorului anonim, interjecțiile („iată”, „mări”), enumerațiile, repetițiile și reluările („stăpâne, stăpâne”, „mioriță laie, laie bucălaie”, „fluieraș de fag”, „fluieraș de soc”)prin care se insistă asupra aspectului înfățișat. Versificația este specific populară: rima împerecheată sau monorima, ritm trohaic și măsura de 5-6 silabe.

Deosebit de variată este în baladă construcția modurilor și a timpurilor verbale. Se remarcă mai întâi folosirea modului indicativ timpurile prezent și perfect simplu în părțile epice atunci când acțiunea se desfășoară rapid: „vin”, „se cobor”, „se vorbiră”, etc. .Viitorul popular, „a fi”, „a bate”, sugerează posibilitatea acțiunii iar perfectul compus este prezent în alegoria nuntă-moarte în episodul măicuței bătrâne : „m-am însurat”, „a căzut”, „au văzut”, „pentru a exprima cu certitudine un fapt care s-a împlinit.

Alegoria cuprinde o suită de personificări, comparații și metafore care pun în lumină concepția despre viață și moarte a ciobanului moldovean, atitudinea lui în fața morții și îi evidențiază unele însușiri. Moartea este văzută ca o nuntă de proporții cosmice.

Personajele nelipsite din ceremonialul nunții (mireasa, preoții, lăutarii, nuntașii), ca și obiectele folosite în mod tradițional(cununa, lumânările), devin elemente concrete ale cadrului natural românesc(brazi, păltinași, munți, păsări)și ale celui cosmic(soarele, luna, stelele). Pământul și cosmosul participă la marea trecere a ciobanului în eternitate. Atmosfera este solemnă, dar și luminoasă , căci soarele, luna și stelele călăuzesc drumul baciului spre veșnicie.

În al doilea rând , această alegorie exprimă concepția poporului nostru despre moarte. Văzută ca o nuntă , moartea este considerată ca o formă de integrare a vieții în cosmos, un mod de continuare a existenței în natură, o expresie a legăturii permanente a omului cu mediul în care trăiește. Astfel, moartea nu înseamnă un sfârșit, ci un nou început, o reîntoarcere a omului în elementele naturii veșnice din care a izvorât, prin căderea stelei , simbol al morții în concepția populară.

În al treilea rând, alegoria nunții cosmice face și dovada sensibilității și a optimismului celui sortit pieirii, a dragostei lui de viață, chiar în momentul morții ipotetice, pe care o privește cu seninătate, cu detașare, a iubirii față de tovarășele de o viață – mioarele -, față de mama sa, pe care vrea să le cruțe de o mare durere sufletească.

În al patrulea rând, această alegorie strălucește prin fabulosul ei, natura întregă este însuflețită prin personificări și metafore. Astfel, acțiunea este scoasă din real și plasată în plin fantastic, autorul anonim atenuând în acest mod gravitatea și durerea morții.

CARACTERIZAREA PERSONAJELOR

Balada Miorița a fost considerată „cea mai frumoasă epopee pastorală din lume”.

Această adevărată capodoperă a literaturii populare românești a fost descoperită de Alecu Russo în munții Vrancei și publicată de Vasile Alecsandri în colecția de poezii populare intitulată „Balade(cântece bătrânești) in 1852.

Balada „Miorița” a circulat în peste o mie de variante.

Titlul format din diminutivul „mioriță”, sugerează și el gingășia, delicatețea sufletească a personajului principal.

Pe lângă minunata alegorie a morții o altă dovadă a frumuseții baladei Miorița este și realizarea celor două portrete, al măicuței bătrâne și al baciului moldovean.

Ciobanul moldovean este unul dintre cei trei ciobani, tovarăși într-ale păstoriei, dar care, spre deosebire de ceilalți doi „e mai ortoman”, „are oi mai multe / mândre și cornute”. Situația lui înfloritoare este, probabil, urmarea firească a hărniciei și a priceperii sale și motivul invidiei celorlalți.

Sub aspect fizic, el reprezintă un ideal de cuceritoare bărbăție și frumusețe tinerească. Frumusețea sa tulbură și farmecă în același timp, zvelt, delicat, gingaș și fermecător, cu fașa albă ca spuma laptelui, cu mustața deasă, de forma spicului de grâu, cu părul și ochii negrii, el devine prototipul frumuseții masculine în viziune populară. Acest portret fizic este prezentat din punctul de vedere al mamei sale grijulii și se grupează din jalea acesteia. Descrierea portretistică este realizată cu ajutorul unor expresii comparativ-metaforice ai căror termeni denumesc elemente ce aparțin mediului natural.

La aceste procedee artistice se adaugă epitetul „mândrul” folosit în inversiune și cele cinci diminutive („ciobănel”, „fețișoară”, „mustăcioară”, „perișorul”) care sporesc gingășia și frumusețea acestei minuni vii și dau profunzime dragostei materne.

Baciul apare asemenea unui făt-frumos al basmelor noastre însușirile sale fizice fiind prezentate direct, autorul anonim a reușit să simbolizeze pe românul dintotdeauna.

Acestora li se adaugă devotamentul, dragostea și pasiunea pentru meserie, pentru munca zilnică. El este atașat și câinilor săi credincioși, și mioarelor, toate acestea explicând dorința sa de a fi înmormântat „În strunga de oi / Să fiu tot cu voi/ În dosul stâniei / să-mi aud câinii”. De mioara sa năzdrăvană îl leagă o prietenie omenească și de aceea i se adresează cald, ocrotitor și duios. Sentimentele dintre ei sunt reciproce, deoarece oița suferă cumplit la aflarea complotului și îl sfătuiește pe tânărul ei stăpân să-și ia măsuri de apărare.

Iubitor de frumos și sensibil, o roagă pe mioară să-i pună la cap fluierile sale. El se consolează cu gândul că după moarte va fi jelit de oile sale „cu lacrimi de sânge”, aceasta fiind o puternică dovadă a durerii pricinuite de dispariția sa.

Înzestrat cu o stăpânire de sine ieșită din comun și dovedind mult curaj, el nu se lamentează și nu-și ia măsuri de apărare în momentul în care află de complotul urzit împotriva sa și își concepe moartea ca pe o nuntă cosmică. Astfel își exprimă atât dragostea față de natură, cât și concepția sa asupra vieții și a morții, văzând în moarte o lege a firii.

Departa de fi înspăimântat de perspectiva morții și de a se resemna în fața acestora, el este preocupat mai întâi de împlinirea tuturor rânduielilor tradiționale ale ceremonialului funebru pentru desăvârșirea sa ca om. Este preocupat de înmormântarea sa și de aceea îi cere mioarei să fie îngropat chiar de presupușii săi asasini

Această dorință nu este o dovadă de slăbiciune, de resemnare, ci de superioritate morală, de demnitate și tărie. De fapt, în singurătatea munților, ei sunt singurii care pot împlini rânduielile înmormântării.

Ciobanul privește cu seninătate și detașare moartea mai ales că nutrește convingerea integrării prin moarte în circuitul universal etern.

Atitudinea păstorului este în ultimă instanță o atitudine eroică, bărbătească, dar care nu constă în dorința de a se jertfi ci în supunerea liber consimțită la legile firii, deoarece știe că moartea este un fenomen natural, firesc și inevitabil.

Baciul o roagă pe mioară să păstreze secretul morții pentru mama sa, vrând s-o cruțe de o mare durere sufletească. Este în acest gest o dovadă copleșitoare a respectului filial și manifestat printr-o dragoste duioasă și puternică.

Prin toate aceste calități deosebite personajul trezește în sufletul ascultătorului (cititorului) nu compasiunea, ci admirația și prețuirea, deoarece el întruchipează însușirile alese ale omului din popor.

Îl preocupă și îndeplinirea ritualului bocirii ca element tradițional al ceremonialului funebru pe care dorește să-l împlinească oile sale, asasinii nefiind capabili de astfel de sentimente.

Nu numai că se resemnează în fața morții dar ciobanul moldovean nu se gândește numai la destinul săi ci și la soarta celor apropiați de aceea el o sfătuiește pe mioară să ascundă atât oilor cât și mamei sale moartea sa scutindu-le de durerea pierderii lui. Mai mult decât atât mama nu trebuie să afle nici de steaua căzătoare.

demonstrație

Balada populară sau cântecul bătrânesc (operă epică, narativă cu elemente descriptiv-lirice, care dezvoltă un subiect fantastic legendar, istoric sau familial, ale cărei versuri sunt cântate sau recitate fiind acompaniate de un instrument muzical).

Miorița este o baladă păstorească având trăsături specifice acestei specii.

Autorul anonim își exprimă indirect sentimentele prin intermediul acțiunii și al personajelor, iar modul de expunere predominant este narațiunea, relatarea evenimentelor făcându-se la persoana a III-a

Evenimentele narate sunt neobișnuite, ieșite din comun și pot fi de natură istorică, fantastică, legendară sau familială, în care faptele reale se îmbină cu cele fabuloase.

Astfel, el relatează despre coborârea turmelor și apoi evidențiază prezența celor 3 ciobani dintre care 2 invidioși și lacomi completează împotriva celui moldovean.

Totodată sunt prezente ca-n orice operă epică, timpul și spațiul acțiunii: totul se petrece toamna, în momentul transumanței, într-un spațiu feeric „Pe-un picior de plai -Pe-o gură de rai”.

În al doilea rând întâmplările relatate se constituie în subiect al operei literare. Astfel, în expozițiune sunt prezentate locul și timpul acțiunii și facem cunoștință cu personajele – cei trei păstori care vin din regiuni diferite. Intriga în sine conține complotul urzit de cioban și destăinuit de mioară stăpânului ei, ca apoi reacția acestuia la aflarea veștii să constituie desfășurarea acțiunii, care atinge punctul culminant în episodul presupusei apariții a măicuței bătrâne.

Un alt element epic prezent în baladă este existența personajelor, unele dintre ele reale – cei trei ciobani, mama baciului moldovean – altele, cu puteri fabuloase, atribuite de autorul anonim prin personificare sau hiperbolă – oița năzdrăvană, celelalte oi.

Personajele baladelor au însușiri care impresionează puternic, fiind înfățișate, mai ales, prin antiteză. Ele săvârșesc fapte deosebite, dovedind prin comportarea și prin atitudinea lor calități menite să impresioneze pe cititor.

Depart de fi înspăimântat de perspectiva morții și de a se resemna în fața acestea, el este preocupat mai întâi de împlinirea tuturor rânduielilor tradiționale ale ceremonialului funebru pentru desăvârșirea sa ca om. Este preocupat de înmormântarea sa și de aceea îi cere mioarei să fie îngropat chiar de presupușii săi asasini.

Această dorință nu este o dovadă de slăbiciune, de resemnare, ci de superioritate morală, de demnitate și tărie. De fapt, în singurătatea munților, ei sunt singurii care pot împlinii rânduielile înmormântării.

Nu numai că se resemnează în fața morții dar ciobanul moldovean nu se gândește numai la destinul săi ci și la soarta celor apropiați de aceea el o sfătuiește pe mioară să ascundă atât oilor cât și mamei sale moartea sa scutindu-le de durerea pierderii lui.

Mai mult decât atât mama nu trebuie să afle nici de steaua căzătoare.

Ciobanul privește cu seninătate și detașare moartea mai ales că nutrește convingerea integrării prin moarte în circuitul universal etern.

Celelalte elemente – lirice și dramatice, firul epic evidențiază astfel tensionarea acțiunii, cât și profunzimea sentimentelor personajelor aflate în situații-limită, când își exprimă o anumită atitudine, se zbuțumă sau se confesează. Miorița este o baladă care devine însă un adevărat poem filosofic, punând în discuție raportul omului cu lumea care-l înconjoară, atitudinea omului față de moarte.

Fiind o baladă populară are trăsăturile oricărei creații literare folclorice: caracter anonim, oral, colectiv și sincretic.

Balada populară conține procedee artistice și o versificație specifice oricărei creații populare: ritm trohaic, rimă împerecheată, măsura de 5-6 silabe.